

***Vier vieringen rond Franciscus van Assisi
1181 – 1226***

***Op 26 mei 2019 Buurtkerk, 2 juni 2019 Oude
Jeroenskerk, de Pinksterdiensten op 9 juni 2019 in de
Buurtkerk en Oude Jeroenskerk***

Inleiding

Franciscus van Assisi is een populaire heilige. Hij is patroon van de milieubeweging, Italië en de dieren: op zijn feestdag (de dag na zijn sterfdag op 3 oktober 1226) wordt Werelddierendag gevierd. Franciscus werd in 1181 of 1182 in Assisi (Midden-Italië) geboren en groeide op als zoon van een succesvolle lakenkoopman. Vanaf zijn twintigste maakte hij een langdurig bekeringsproces door, waarin hij brak met zijn ouders en de normen en waarden waar zij voor stonden. Met zijn leven in armoede en toewijding aan Christus en zijn liefde voor alles wat leeft, maakte hij grote indruk op zijn tijdgenoten. Tot op de dag van vandaag vinden een mens kracht en inspiratie door zich te verdiepen in het leven en werken van deze eenvoudige monnik.

Volgens de verhalen verzoende hij een bloeddorstige wolf met de stedelingen van Gubbio, preekte hij meermaals voor de vogels, redde hij duiven van de verkoop en hielp slakken en wormen bij het oversteken. Franciscus schreef aan het einde van zijn leven toen hij ernstig ziek was zijn wereldberoemde lofzang op de natuur: het Zonnelied.

De cursus iconen schilderen

Gedurende 12 weken (januari – april 2019) hebben 7 cursisten, onder de inspirerende leiding van Daniël en Carolien Tavenier, gewerkt aan een icoon van Franciscus van Assisi. Iedere sessie werd gestart met het hardop uitspreken van het iconengebied en eindigde na 3 uur werken met een zegen. De meeste deelnemers hadden weinig tot geen ervaring met schilderen, en al helemaal niet met het schilderen van een icoon.

Een icoon is een afbeelding van Christus, de Moeder Gods, heiligen of hoogfeesten. Volgens de traditie wordt voor het schilderen van iconen alleen gebruikgemaakt van natuurlijke

materialen: hout, krijt, lijm, en tempera (verf, bestaande uit eidooier, water en pigmenten van minerale oorsprong) en eventueel bladgoud. In de vieringen in Buurkerk en Oude Jeroenskerk staat een aantal van de vervaardigde iconen opgesteld. Ze zijn – eveneens volgens de traditie- niet gesigneerd omdat het schilderen van de icoon een geschenk is en geen prestatie.

Levensloop van Franciscus van Assisi

Jeugd

Franciscus wordt in 1181/2 geboren in Assisi als de zoon van een rijke koopman. Hij heeft een onbezorgde jeugd. Vaak is hij de aanvoerder van feesten met vrienden. Over geld hoeft hij zich nooit zorgen te maken. Er is meer dan voldoende voor een leven in luxe.

Ridder

Franciscus voelt er niet zo veel voor om zijn vader op te volgen in de zaak. Hij droomt ervan om ridder te worden. Daarom gaat hij vechten in de oorlog tegen Perugia in 1202. Assisi wordt echter al snel verslagen en Franciscus belandt in een gevangenis in Perugia.

Weer thuis

Na een jaar wordt hij vrijgekocht door zijn vader en komt hij weer thuis. In de kerker is hij al ziek geworden en zijn gezondheid laat hem nog een tijdje in de steek. In deze tijd begint Franciscus steeds vaker na te denken over zijn leven en over God.

Toch kiest Franciscus er nog een keer voor om ridder te worden. Het is 1205 als hij zich aansluit bij een expeditie tegen Apulië.

Een beslissende droom in Spoleto

Onderweg naar Apulië voelt Franciscus zich niet zo fit. In de

buurt van Spoleto besluit hij even te gaan rusten. Dan krijgt hij een droom. Een stem zegt tegen hem, dat hij terug moet gaan naar Assisi. Daar zal hem duidelijk worden wat zijn werkelijke bestemming is. Franciscus geeft zijn kostbare wapenrusting weg en gaat terug naar huis. Daarna zal hij nooit weer wapens opnemen.

De zoektocht

Na terugkomst zoekt Franciscus naar zijn bestemming. Soms brengt hij dagen door in de eenzaamheid van de Monte Subasio vlakbij Assisi. Af en toe viert hij nog feesten met zijn vrienden. Steeds vaker denkt Franciscus over God. Dan vinden er twee belangrijke gebeurtenissen plaats.

De ontmoeting met de melaatse

Op een dag in 1205 rijdt Franciscus op zijn paard in de buurt van Assisi. Dan ziet hij een melaatse aankomen. Normaal zou hij hard weggereden zijn, maar nu stapt Franciscus van zijn paard af. Hij loopt naar de melaatse en kust zijn half weggerotte hand. Het maakt hem erg gelukkig en hij gaat zelf daarna ook geregeld melaatsen verzorgen. Deze gebeurtenis maakt grote indruk op Franciscus. Hij beschrijft het in zijn Testament. Vanaf dat moment zal Franciscus altijd partij kiezen voor de zwakkeren en verdrukten in de maatschappij.

Het kruis van San Damiano

Vlak na de ontmoeting met de melaatse gaat Franciscus geregeld bidden in het kerkje van San Damiano. Hij bidt voor het kruis (zie bij De geschriften van Franciscus, gebed voor het kruis). Hier hoort hij een stem die zegt: “Ga, Franciscus, repareer mijn huis, want je ziet dat het op instorten staat”.

Verkoop van stoffen en paard in Foligno

Franciscus neemt de opdracht die hij in San Damiano kreeg heel letterlijk. Hij begint met het herstellen van dit kerkje.

Hiervoor heeft hij geld nodig. Daarvoor neemt hij dure stoffen uit de winkel van zijn vader en gaat naar Foligno. Daar verkoopt hij de stoffen en zijn paard.

De breuk met zijn ouders

Zijn vader is woedend over de verkoop van de stoffen en het paard. Hij zegt dat het diefstal is en roept Franciscus op om voor het gerecht te verschijnen. Het proces vindt in 1206 plaats voor de bisschop. Als de aanklacht is voorgelezen, trekt Franciscus zijn kleren uit en terwijl hij het bundeltje kleding aan zijn vader geeft zegt hij: “Voortaan zeg ik alleen nog, Onze Vader die in de hemel is, en niet meer vader Pietro di Bernardone”. Franciscus doet afstand van alle bezit en ook zijn rechten op een erfenis.

Herstellen van kerkjes

Na het proces gaat Franciscus eerst naar een vriend in Gubbio, maar hij keert snel terug om verder te werken aan het herstel van de kerk van San Damiano. Van 1206 tot 1208 herstelt hij ook de kerken Santa Maria degli Angeli en San Pietro della Spina, allebei vlakbij Assisi.

Franciscus vindt zijn bestemming

Begin 1208 hoort Franciscus op een dag het evangelie van de wegzending van de apostelen. De volgelingen van Jezus mogen geen goud en zilver bezitten, geen beurs, tas en stok meenemen onderweg en geen sandalen dragen. Nu weet Franciscus het. Hij trekt zijn sandalen uit, past zijn kleding aan en zal zich zijn leven lang verzetten tegen geld en bezit.

De eerste broeders

Op 16 april 1208 komen Bernardus van Quintavalle en Petrus Catani bij Franciscus. Bernardus is een rijk en geleerd man, Petrus is een rechtsgeleerde. Ze sluiten zich aan bij de leefwijze van Franciscus. Ze noemen zichzelf de boetelingen

van Assisi. Een week later volgt Egidius en kort daarna volgen er meer mannen uit Assisi en omgeving.

Naar Rome

Als er twaalf broeders zijn besluiten ze naar Rome te gaan om de paus om goedkeuring te vragen voor hun manier van leven. Het is dan 1209. In die tijd waren er veel ketterse bewegingen. Franciscus wilde binnen de kerk blijven. De paus is verheugd dat er een groep broeders is die binnen de kerk de armoede willen beleven en de navolging van Christus in praktijk willen brengen. Het is het begin van de broederschap.

De stal in Rivortorto

Na terugkomst uit Rome gaan de broeders in een stal bij Rivortorto wonen. De omstandigheden zijn zeer primitief, maar de broeders zijn gelukkig en vol enthousiasme. Ze worden verjaagd uit de stal als op een dag een boer zijn ezel naar binnen stuurt.

Portiuncula

Na Rivortorto trekken de broeders naar Portiuncula. Hier staat het kerkje van Santa Maria degli Angeli dat Franciscus hersteld heeft.

De broeders beleven ook hier een gelukkige tijd. Ze leven in volstrekte armoede en trekken rond om te preken en te werken. In het begin vonden de mensen de broeders maar rare lui, maar nu krijgen ze steeds meer waardering en liefde voor Franciscus en zijn broeders.

Clara

Clara heeft Franciscus al vaak horen preken en wil hem ook volgen. In de nacht van 18 maart 1212 vlucht zij uit haar huis en gaat naar Franciscus en zijn broeders. Daarna volgen andere vrouwen. Clara en haar zusters gaan wonen bij het kerkje van San Damiano. Clara is daar tot haar dood in 1253 gebleven.

Franciscus gaat naar de sultan

Franciscus gaat in 1219 naar Damiate in Egypte om het kruisvaarderskamp te bezoeken. Hij ziet zelfs kans bij de sultan, Melek el-Kamil te komen en met hem te spreken. De sultan wordt niet bekeerd tot het Christendom, maar tijdgenoten vertellen wel dat el-Kamil na zijn gesprek met Franciscus veranderd is. Het is een unieke gebeurtenis. Franciscus brengt de boodschap van de vrede temidden van het strijdgewoel van de kruistochten. Franciscus vertrekt hierna naar het heilige land om de plaatsen waar Jezus is geweest te bezoeken. Een broeder uit Italië komt naar het heilige land om Franciscus te waarschuwen dat er grote problemen in de orde zijn en hij keert zo snel mogelijk terug.

Franciscus treedt af als bestuurder van de orde

De orde is inmiddels behoorlijk gegroeid en er zijn duizenden broeders. De vraag om voorschriften en regels wordt groter. Voor het aansturen van de orde is een sterke bestuurder nodig. Franciscus weet dat hij daar niet de geschikte persoon voor is en treedt af. Zijn broeder van het eerste uur, Petrus Catani, volgt hem op.

Het schrijven van een regel

In 1221 schrijft Franciscus een regel. Hierin zijn de besluiten die de broeders tussen 1209 en 1221 hebben genomen verwoord. Hierna wordt er nog behoorlijk aan deze voorlopige regel gewerkt, want men is nog niet tevreden over de inhoud. In 1223 trekt Franciscus zich een tijdje terug in Fonte Colombo om een nieuwe versie van de regel te schrijven. Deze regel wordt op 29 november 1223 door de paus goedgekeurd. Dit is de regel die ook nu nog voor de minderbroeders geldt.

De stigmata

De gezondheid van Franciscus gaat steeds verder achteruit. In

het Midden-Oosten heeft hij een oogkwaal en waarschijnlijk ook malaria opgelopen. In 1224 besluit hij naar La Verna, een berg ten noorden van Umbrië, te gaan. Op 14 september ontvangt Franciscus hier de stigmata, de wonden van het lijden van Jezus.

Het Zonnelied

Franciscus trekt in 1225 nog rond. Voor een behandeling van zijn oogziekte is hij een kluizenarij in het Rieti-dal. Ook verblijft hij een tijdje in San Damiano. Ondanks zijn ernstige ziekte en pijnen en zijn teleurstelling over de orde, schrijft hij zijn prachtige Zonnelied. Het Zonnelied getuigt van een grote liefde voor de schepping.

Franciscus schrijft zijn Testament

In 1226 treffen we Franciscus op diverse plaatsen aan. Zo is hij een tijdje in het bisschoppspaleis in Assisi. Als Franciscus voelt dat de dood nadert vraagt hij of ze hem naar Portiuncula willen brengen. Hier dicteert Franciscus zijn Testament.

Zuster dood

Franciscus sterft op zaterdagavond 3 oktober 1226 in Portiuncula. Zijn lichaam wordt naar Assisi gebracht. Eerst gaat men langs San Damiano zodat Clara Franciscus nog één keer kan zien. Franciscus wordt in de kerk San Giorgio begraven.

Heilig

Op 16 juli 1228 wordt Franciscus heilig verklaard. Direct daarna begint men met de bouw van de San Francesco in Assisi. Het lichaam van Franciscus wordt in mei 1230 naar deze kerk overgebracht.

Bekende meditatieve teksten van Franciscus van Assisi

Het Zonnelied

Allerhoogste, almachtige, goede Heer,
van U zijn de lof, de roem, de eer en alle zegen.

U alleen, Allerhoogste, komen zij toe
en geen mens is waardig uw naam te noemen.

Wees geprezen, mijn Heer, door al uw schepselen,
vooral door mijnheer broeder zon
die de dag is en door wie Gij ons verlicht.

En hij is mooi en straalt met grote pracht,
van U, Allerhoogste, draagt hij het teken.

Wees geprezen, mijn Heer, door zuster maan en de sterren.
Aan de hemel hebt Gij ze gevormd, helder en kostbaar en
mooi.

Wees geprezen, mijn Heer, door broeder wind
en door de lucht, bewolkt of helder, en ieder jaargetijde,
door wie Gij het leven van uw schepselen onderhoudt.

Wees geprezen, mijn Heer, door zuster water
die heel nuttig is en nederig, kostbaar en kuis.

Wees geprezen, mijn Heer, door broeder vuur
door wie Gij voor ons de nacht verlicht;
en hij is mooi en vrolijk, stoer en sterk.

Wees geprezen, mijn Heer, door onze zuster moeder aarde
die ons voedt en leidt,
en allerlei vruchten voorbrengt, bonte bloemen en planten.

Wees geprezen, mijn Heer, door wie omwille van uw liefde
vergiffenis schenken, en ziekte en verdrukking dragen.

Gelukkig wie dat dragen in vrede,
want door U, Allerhoogste, worden zij gekroond.

Wees geprezen, mijn Heer,
door onze zuster de lichamelijke dood,
die geen levend mens kan ontvluchten.

Wee hen die in doodzonde sterven;
gelukkig wie zij in uw allerheiligste wil vindt,

want de tweede dood zal hun geen kwaad doen.
Prijs en zegen mijn Heer,
en dank en dien Hem in grote nederigheid.

Gebed van Franciscus

O Heer, maak mij een werktuig van uw vrede:
zodat ik liefde verspreid waar men elkaar haat,
dat ik vergeef waar men elkaar beledigt,
dat ik verenig waar men strijdt,
dat ik de waarheid spreek waar dwaling heerst,
dat ik het geloof breng waar twijfel terneer drukt,
dat ik hoop wek waar vertwijfeling heerst,
dat ik Uw licht ontsteek waar duisternis is,
dat ik vreugde breng waar leed woont.

O Heer, laat mij er naar streven niet dat ik getroost word,
maar dat ik troost breng,
niet dat ik begrepen word, maar dat ik de ander versta,
niet dat ik geliefd word, maar dat ik liefheb.

Want wie geeft, ontvangt,
wie zich zelf vergeet, die vindt,
wie vergeeft, zal vergeving ontvangen
en wie sterft, zal ontwaken tot eeuwig leven.
Amen.

Enthousiasast geworden? Wilt u ook eens kijken of u uit de voeten kunt verf en penseel? Geef u op voor de komende cursus iconen schilderen

Deze cursus begint op woensdagochtend 11 september en is van 9.30-12.30 uur. Het gaat om 12 keer, we eindigen op 4 december. De totale kosten voor nieuwe deelnemers zijn 325 euro inclusief alle materialen. Degenen die doorgaan hoeven alleen een paneel van 40 euro aan te schaffen, voor hen komen de kosten op 265 euro inclusief paneel.

Denk niet 'dit is veel te moeilijk voor mij'! Inzet, tijd en geduld maken dat u de eindstreep zult halen met een verrassend mooie icoon. Was het de vorige keer Franciscus, nu gaan we op weg naar kerst de Aartsengel Gabriël schilderen.

Deze cursus is een onderdeel van het programma

Bezinning&Ontmoeting van onze Protestantse wijkgemeente en wordt gegeven door Daniël en Carolien Tavenier in het atelier aan de Bronckhorststraat 41. Iedereen mag of kan deelnemen aan de cursus. Opgeven graag per mail: danieltavenier@gmail.com

